

# Seniorzy okiem Indian, Amerykanów i Polaków

3 listopada 2015

Indianie Tsimane z Boliwii uważają, że osoby starsze mają pamięć nie gorszą od młodych, i szybko uczą się nowości. My o wiele rzadziej patrzymy w ten sposób na seniorów – zauważają naukowcy z Polski i USA po badaniu społeczności tradycyjnej i zachodniej.

Wyniki swojej pracy przedstawili w „Journals of Gerontology: Psychological Science”.

Aby sprawdzić, jak ludzie z różnych kultur patrzą na starzenie się, dr hab. Piotr Sorokowski, dr Agnieszka Sorokowska i dr Tomasz Frąckowiak z Instytutu Psychologii na Uniwersytecie Wrocławskim (UWr) wraz z dr Corinną E. Löckenhoff z Cornell University w Ithaca (USA) przebadali grupę Polaków, Amerykanów i Indian Tsimane, reprezentujących społeczeństwo tradycyjne. Tsimane mieszkają w dżungli, gdzie żyją z polowań i rolnictwa. W całej Amazonii jest ich ok. 13 tysięcy, rozrzuconych w 100 wioskach w okolicach rzeki Maniqui na północy Boliwii. Ich życie i zwyczaje zostały opisane przez Piotra Sorokowskiego, Pawła Boskiego i Joannę Różycką-Tran w nowej książce pt. „Podróże psychologiczne przez kultury świata”.

W czasie badania naukowcy zadawali serie pytań pozwalających sprawdzić, co Polacy, Amerykanie i Indianie sądzą o młodszych i starszych osobach w różnych kontekstach: mądrości, szacunku (np. „czyja opinia jest bardziej szanowana?”), zadowolenia z życia („kto jest bardziej zadowolony z życia?”, czy oceny pamięci. Indian pytano np. „kto zapamiętałby nową drogę do innej wioski?”, a Polaków i Amerykanów: „kto zapamiętałby nową drogę do sklepu”.

Jednocześnie naukowcy pokazywali zdjęcia przedstawiające twarze osób w różnym wieku. Badani w odpowiedzi badani

wskazywali jedno ze zdjęć.

Jak się okazało, podczas gdy Polacy i Amerykanie cechę „dobra pamięć” przypisują zdecydowanie osobom młodszym, amazońscy Tsimane często kojarzą ją z osobami starszymi.

Trudno jednoznacznie interpretować wynik tego badania – zastrzega w rozmowie z PAP dr Sorokowski. I przypomina teorię, zgodnie z którą wśród niepiśmiennych społeczeństw pierwotnych to starsi ludzie są nośnikami wiedzy. „To ojciec lub dziadek uczył młodszych, jak się poluje. Także starsze kobiety przekazywały młodym swoją wiedzę o tym, co było dawniej albo co znajduje się dwie wioski dalej. Dzięki temu pozycja społeczna takich osób jest wyższa i wpływa na sposób, w jaki są traktowani przez innych. Związany ze starością stereotyp w ich grupie jest więc lepszy, niż u nas” – mówi.

Być może pozycja osób starszych u nas też była lepsza – do momentu wynalezienia druku – sugeruje współautor badania, dr Tomasz Frąckowiak z UW. „Jednak wynalezienie go i możliwość spisywania historii wszystko zmieniły. Kiedy chcemy się czegoś dowiedzieć, siadamy do internetu, bierzemy książki. Starsi nie są już uważani za wiarygodne źródło wiedzy o świecie” – dodaje.

W ramach badania pytano również, kto szybciej nauczy się obsługiwać nowy przedmiot, pojawiający się w domu lub szałasie. Wśród badanych Tsimane mniej więcej co druga osoba uznała, że szybciej nowych rzeczy uczy się osoba starsza. „Wśród Tsimane odpowiedzi wskazujące na starszych i młodszych rozkładają się mniej więcej pół na pół. Można powiedzieć, że jeśli chodzi o wiek, Indianie nie widzą pod tym względem większej różnicy. W Polsce i USA na korzyść starszych wypowiadało się od 4 do 12 proc. pytanych” – zauważyła dr Agnieszka Sorokowska.

„Przedstawiciele społeczeństw zachodnich – lepiej wykształceni, trenujący umysł, mający często pracę o

charakterze umysłowym – nawet jak się postarzejają, to często nadal są bardzo sprawni umysłowo. A jednak utożsamiamy ich często z niedostosowaniem, nieporadnością, słabą orientacją. Dlaczego starsi Indianie są postrzegani przez młodszych jako bardziej bystrzy, mający lepszą pamięć i bardziej zdolni do nauki? Być może ich otoczenie nie zmienia się tak szybko, jak nasze” – zastanawia się dr Frąckowiak, pracujący wśród starszych osób w Polsce.

Jak zauważa psycholog, nasz świat – świat ludzi Zachodu, niezwykle szybko się zmienia, a między tym, czego obecni seniorzy uczyli się za młodu, a tym, z czym mają do czynienia dziś, powstała przepaść. „Paradoksalnie na starość ludzie muszą się uczyć mnóstwa nowych rzeczy: mnóstwa PIN-ów, obsługi komputerów, orientacji w złożonych procedurach bankowych” – wylicza dr Frąckowiak.

„Czy u amazońskich ludów jest jednak inaczej? – zastanawia się dr hab. Sorokowski, który od lat prowadzi badania terenowe wśród populacji tradycyjnych. – Musimy pamiętać, że Tsimane, jak inne tego typu plemiona, żyją na skraju dwóch cywilizacji: zachodniej i tradycyjnej. Ich życie, jak i dostęp do nowych, nieznanych dla nich technologii czy przedmiotów, także zmienia się ekstremalnie szybko”.

Badanie potwierdziło również, że wszystkie społeczeństwa – niezależnie, czy zachodnie, czy pierwotne – patrzą na starsze kobiety mniej życzliwie, niż na mężczyzn.

„Status kobiety w większości społeczeństw tradycyjnych jest znacznie niższy, niż status mężczyzny, co dobrze widać również u Tsimane. Zdarzało się, że w trakcie badań trudno nam było porozmawiać z tamtejszymi kobietami, bo przychodziły z mężem i czekały na sygnał, jak odpowiadać” – wspomina dr hab. Sorokowski.

Gorszy stosunek społeczeństwa do seniorek, wyraźny również w Polsce czy w USA, próbuje wyjaśnić dr Frąckowiak. „Nie bez

znaczenia jest fakt, że mężczyźni i kobiety, którzy dziś są seniorami, byli wychowywani w inny sposób. Mężczyźni byli bardziej uprzywilejowani, częściej pełnili role przywódcze... Obecnie mogą być postrzegani przez ten właśnie pryzmat, który niesie dobre skojarzenia związane z kwestiami poznawczymi, np. lepszą pamięcią” – mówi.

Życzliwy sposób postrzegania starości przez członków jednego z plemion nie musi jednak oznaczać reguły, zgodnie z którą ludzie starsi w społeczeństwach tradycyjnych starzeją się „lepiej” – zastrzega dr Sorokowski. Jego zdaniem wyjaśnienie tej kwestii wymaga kolejnych badań. Psycholog dodaje, że wśród Tsimane osób starszych jest generalnie stosunkowo niewiele. „Jeśli ktoś dożyje tam starości, to być może jest po prostu w ogóle zdrowszy i silniejszy. Być może dlatego brak wśród tych ludzi negatywnych stereotypów związanych ze starością” – sugeruje.

Autorstwo: Anna Ślęzak

Źródło: [NaukawPolsce.PAP.pl](http://NaukawPolsce.PAP.pl)